

“הורים מאחוריך”

שיח הורי בישראל אודות עובדות חינוך בהריון:

יחסם של הורים לילדי גן כלפי גננות בהריון

חן הרבסמן

תקציר

“שבוע אחרי שהודעתי להורים שאני בהריון ולא אסיים את השנה עם הילדים, קבלתי שיחה מהמפקחת שאמרה שהורים התקשרו אליה להתלונן עלי. הם טענו שזה לא בסדר שבחרתי להכנס להריון וללדת במהלך השנה. מבחינתם הייתי צריכה לתכנן את הלידה בקיץ. לא יכולתי להמשיך ולעבוד בגן אחרי שזה היחס שזכיתי לו מההורים, אחרי כל כך הרבה השקעה בילדים על זה אני נפסלת?” (ס' גננת במשרד החינוך כבר 15 שנים).

מחקר זה עוסק ביחסם של הורים לילדי גן בגילאי 4-6 אל גננות בהריון. סקירת הספרות מצביעה על מגוון מחקרים העוסקים בהריון במקום העבודה, כאשר רובם מתרכזים בעובדת ההרה. ההתייחסות לשינויים שחלים אצל האישה מבחינה רפואית, משפטית ותרבותית-חברתית מעידים על החוויה המשמעותית שחווה העובדת במהלך הריונה.

ניתן למצוא התייחסות לדרך שבה המועסקת ההרה נתפסת בעיני מעסיקה ועמיתה לפני, במהלך ולאחר ההיריון. הספרות מציעה מידע דל מאוד המתייחס למקצועות השונים בהקשר להיריון, אך ניתן למצוא מספר דוגמאות מועט להבדלים בין מקצועות נשיים ומקצועות גבריים ולהבדל בין מקצועות הדורשים מאמץ פיזי מול אלו שאינם דורשים מאמץ. מקצוע הגננת משתייך לשתי קבוצות ספציפיות של מקצועות, מקצוע נשי הדורש עבודה פיזית.

החידוש במחקר זה הוא בחשיפת יחסם של הורים לילדי הגן, המוגדרים כלקוחותיה של הגננת, להריונה של הגננת. ממצאי מחקר זה מתבססים על ראיונות עומק חצי מובנים עם הורים, אמהות ואבות, לילדי הגן. כמו כן נעשה מאמץ להשלים ממצאים אלה על ידי פניה לילדיהם של ההורים שרואיינו במטרה להביא את נקודת מבטם. הגננת מוגדרת כנותנת שירות לשתי קבוצות של לקוחות: הילדים איתם היא מנהלת אינטראקציות על בסיס יומי לאורך כל יום עבודתה, וההורים איתם קיימת מערכת יחסים שונה אשר סובבת סביב הילדים בעיקר.

המדגם כולל ארבעים מרואיינים, כאשר שלושים וארבעה הינם הורים והם מהווים את עיקר הנחקרים המשתתפים במחקר. ושישה ילדים שרואיינו לאחר שהסתיים שלב הראיונות עם ההורים. במחקר השתתפו עשרים ושלוש נשים ואחד עשרה גברים, הוריהם של ילדים בני ארבע עד שש ההולכים לגן חובה השייך לעירייה ובפיקוח של משרד החינוך, שבו הגנת בהריון. במסגרת המחקר רואיינו כאמור גם שישה ילדים באופן שאינו מובנה, כאשר הילדים סיפרו את סיפורם על המסגרת שאליה הם משתייכים.

מניתוח הנתונים עולה כי יחסם של הורים כלפי הגנת ההרה של ילדם הינו מקבל ותומך מחד, ואילו חושש ורווי בדאגות מאידך. המרואיינים שיתפו כי הידיעה על ההיריון של הגנת עוררה בהם תחושות שונות, חלקם היו מופתעים לגלות על ההיריון של הגנת כיוון שלא ציפו לכך. עבור חלק מהמרואיינים ההיריון של הגנת עורר כעס בעקבות המצב הנתון וחוסר שביעות רצון מהיכולת של הגנת לעבוד בגן כשהיא הרה. חלק מהמרואיינים דיווחו על אדישות וחוסר עניין, בעיקר בקרב האבות. חלק גדול מההורים טען שהידיעה על ההיריון של הגנת עוררה שמחה, הורים אלו פרגנו לגנת ותמכו בה. ההורים שמערכת היחסים שלהם עם הגנת הינה ארוכת טווח דיווחו על תמיכה ואמון בגנת ובמאמציה אך יחד עם זאת הביעו חששות לגבי היכולת שלה לתפקד בגן. לעומתם, הורים שהכירו את הגנת מספר חודשים בלבד הביעו בעיקר חששות ודאגה. היכולת של ההורים לקבל את ההיריון של הגנת כדבר שבשגרה, מצב שבהחלט אפשרי, נבע מהשתייכותו של המקצוע לעולם התעסוקה הנשי. לעומת זאת, החששות והדאגות של ההורים נבעו מעצם אופיו של המקצוע כדורש מאמץ גופני, זריזות ויכולת תנועה, כל אותם מרכיבים הנגרעים על ידי ההיריון ומאפייניו הפיזיים. בקרב הילדים התגובות להריון של הגנת כללו בעיקר התרגשות שמחה ואושר כיוון שרגשות הדאגה והחשש לא הופיעו אצלם כלל.

לסיכום, ממצאי המחקר הראו כי בעבור ההורים, ההיריון של הגנת מהווה מכשול בהתנהלות היומיומית של גן הילדים. יחד עם זאת, אופייה של הגנת והמוטיבציה שלה להמשיך ולנהל את הגן ישפיעו על הדרך שבה ההיריון יתקבל בקרב ההורים וילדיהם. במקרים אחרים הדרך בה יתקבל ההיריון של הגנת תלויה בלקוחות עצמם ובקשר שלהם עם נותנת השירות והגן. למרות השוני ביחסם של ההורים כלפי ההיריון של הגנת, אצל הילדים ישנה אחידות ביחסם. בעבור הילדים מתקבל ההיריון כחוויה משמחת וחיובית, הם מלווים את הגנת לאורך כל ההיריון וחשים שותפים לתהליך.